

PERSPECTIEF DOOR VERBINDING

De Overbetuwse benadering voor een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieopgave

Bestuurlijk koersdocument

Gemeente Overbetuwe, juli 2026

Colofon

Titel

Perspectief door Verbinding

De Overbetuwse benadering voor een toekomstbestendige opvang-,
huisvestings- en integratieopgave

Status

Vastgesteld op 20 juli '26

Opdrachtgever

Gemeente Overbetuwe

Portefeuillehouder

Wethouder Wonen, Zorg en Samenleving

Datum

Juli 2026

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Leeswijzer	6
Managementsamenvatting	7
1. Aanleiding en context	8
1.1 Een samenleving in verandering	8
1.2 De verantwoordelijkheid van gemeenten	8
1.3 De aanleiding voor dit document	8
2. De maatschappelijke context	9
2.1 Een veranderende maatschappelijke werkelijkheid	9
2.2 De landelijke opvang- en huisvestingsopgave	9
2.3 De woningmarkt als verbindende factor	10
2.4 Participatie als sleutel tot succesvolle integratie	10
2.5 Sterke gemeenschappen als fundament	10
2.6 De noodzaak van een integrale benadering	10
3. Van analyse naar een nieuwe benadering	11
3.1 De noodzaak van een andere benadering	11
3.2 Van sectoraal naar integraal	11
3.3 Verbinden in plaats van stapelen	11
3.4 Van opvang naar perspectief	11
3.5 Een uitnodiging tot bestuurlijke vernieuwing	12
3.6 De Overbetuwse benadering	12
4. De Overbetuwse benadering	13
4.1 Van visie naar ontwerp	14
4.2 De betekenis van de ontwerpprincipes	14
5. Van visie naar uitvoering	14
5.1 Van bestuurlijke visie naar uitvoeringspraktijk	14
5.2 De ontwikkeling van inclusieve leefomgevingen	15
5.3 Wonen als onderdeel van een bredere maatschappelijke ontwikkeling	15
5.4 Participatie als integraal onderdeel van de uitvoering	15
5.5 De kracht van samenwerking	15
5.6 Ruimte voor lokaal maatwerk	16
5.7 Van project naar ontwikkelstrategie	16
6. Maatschappelijke meerwaarde	16
6.1 Een bredere maatschappelijke opbrengst	16
6.2 Meerwaarde voor inwoners	16
6.3 Meerwaarde voor nieuwe inwoners	17
6.4 Meerwaarde voor de regio en het Rijk	17
6.5 Publieke waarde als leidend principe	17

7. Samenwerking als fundament	17
7.1 Geen gemeente kan deze opgave alleen realiseren	17
7.2 De rol van de gemeente	17
7.3 Samenwerking met regionale en landelijke partners	18
7.4 De waarde van de gesprekken met VRO en het aanjaagteam	18
7.5 Regionale samenwerking	18
7.6 Samenwerking met de samenleving	19
7.7 Vertrouwen als vertrekpunt	19
8. Bestuurlijke ruimte binnen wettelijke kaders	19
8.1 Uitgangspunt: verantwoordelijkheid nemen binnen de wet	19
8.2 De ruimte binnen de wettelijke opdracht	19
8.3 De bestuurlijke dialoog	19
8.4 De betekenis van de aanwijzing van de minister	20
8.5 Van uitvoering naar innovatie	20
8.6 Samen leren	20
9. De Overbetuwe Ontwikkelagenda 2026–2030	20
9.1 Van koersdocument naar gezamenlijke uitvoering	20
9.2 Ontwikkelijn I - Integrale gebiedsontwikkeling	21
9.3 Ontwikkelijn II - Participatie als vertrekpunt	21
9.4 Ontwikkelijn III - Versterken van regionale samenwerking	21
9.5 Ontwikkelijn IV - Lerende overheid	22
9.6 Ontwikkelijn V - Doorontwikkeling van de bestuurlijke samenwerking	22
9.7 Ontwikkelijn VI - Betrokken inwoners	22
10. Wat vragen wij van onze partners?	22
10.1 Een gezamenlijke verantwoordelijkheid	22
10.2 Het Rijk	22
10.3 Provincie en Provinciale Regietafel	23
10.4 Regiogemeenten	23
10.5 Woningcorporaties en maatschappelijke partners	23
10.6 Inwoners	23
11. Waarom deze benadering werkt	23
11.1 Bouwen op bestaande kennis	23
11.2 De kracht van gemengde gemeenschappen	23
11.3 Participatie vanaf het begin	24
11.4 De waarde van lokaal maatwerk	24
11.5 Lerende overheid	24
11.6 Een uitnodiging om samen verder te ontwikkelen	24
Bijlagen	25

Voorwoord

Nederland staat voor een maatschappelijke opgave die vrijwel iedere gemeente raakt. De opvang van asielzoekers, de huisvesting van statushouders, de druk op de woningmarkt en de behoefte aan sterke en leefbare gemeenschappen vragen om keuzes die verder reiken dan één beleidsterrein of één bestuurslaag.

Ook Overbetuwe staat midden in deze ontwikkeling.

De afgelopen periode is er intensief gesproken met inwoners, woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten, de Provinciale Regietafel, vertegenwoordigers van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en het landelijke aanjaagteam. Deze gesprekken waren soms kritisch, soms zoekend, maar altijd gericht op dezelfde vraag: hoe kunnen wij onze verantwoordelijkheid nemen op een manier die duurzaam is en tegelijkertijd recht doet aan onze lokale gemeenschap.

Gaandeweg groeide het besef dat deze opgave groter is dan de vraag waar opvanglocaties gerealiseerd kunnen worden. Zij raakt aan woningbouw, leefbaarheid, participatie, sociale samenhang, zorg, onderwijs en de toekomst van onze dorpen.

Juist daarom is dit document geschreven. Niet als een alternatief voor bestaande wet- en regelgeving. Niet als een beleidsvisie en evenmin als een uitgewerkt projectplan. Dit document is een bestuurlijke uitnodiging.

Een uitnodiging om samen te onderzoeken hoe verschillende maatschappelijke opgaven elkaar kunnen versterken. Om ruimte te creëren voor vernieuwende samenwerking. En om de kennis en ervaring van gemeenten nadrukkelijk te betrekken bij de verdere ontwikkeling van een toekomstbestendige opvang- en huisvestingsketen.

Overbetuwe kiest daarbij niet voor de gemakkelijkste weg. Wij kiezen ervoor verantwoordelijkheid te nemen. Wij kiezen ervoor om verder te kijken dan de opgave van vandaag. En wij kiezen ervoor om te investeren in oplossingen die ook morgen maatschappelijke waarde behouden.

Wij nodigen u uit om dit document vanuit die gedachte te lezen. Niet als een eindpunt maar als het begin van een gezamenlijk gesprek over de wijze waarop wij, ieder vanuit onze eigen verantwoordelijkheid, kunnen bijdragen aan een sterke, inclusieve en toekomstbestendige samenleving.

College van burgemeester en wethouders

Leeswijzer

Voor u ligt het koersdocument **Perspectief door Verbinding**.

Dit koersdocument is nadrukkelijk **geen beleidsvisie, geen projectplan en geen juridisch standpunt**. Het vormt evenmin een alternatief voor bestaande wet- en regelgeving. Het document beschrijft de bestuurlijke uitgangspunten van de gemeente Overbetuwe en wil bijdragen aan het gesprek over de wijze waarop landelijke doelstellingen en lokale kracht elkaar kunnen versterken.

De opbouw van het document volgt een logische lijn:

In het eerste deel wordt de maatschappelijke context beschreven en wordt ingegaan op de aanleiding voor dit document. Vervolgens wordt de Overbetuwse benadering uitgewerkt en wordt beschreven welke maatschappelijke meerwaarde een integrale aanpak kan opleveren.

Daarna wordt ingegaan op de bestuurlijke samenwerking, de juridische context en de voorwaarden die noodzakelijk zijn voor een succesvolle uitvoering.

Het document sluit af met een uitnodiging aan andere overheden en maatschappelijke partners om gezamenlijk verder te bouwen aan een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieaanpak.

De bijlagen bevatten de feitelijke, juridische en beleidsmatige onderbouwing van de in dit document beschreven uitgangspunten.

Managementsamenvatting

Nederland staat voor een omvangrijke maatschappelijke opgave. De opvang van asielzoekers, de huisvesting van statushouders, de druk op de woningmarkt en de behoefte aan sterke, leefbare gemeenschappen vragen om duurzame oplossingen die verder reiken dan afzonderlijke beleidsmaatregelen.

Gemeenten spelen hierin een belangrijke rol. Zij beschikken over kennis van de lokale samenleving en zijn bij uitstek in staat om verbinding te leggen tussen verschillende maatschappelijke opgaven. Ook Overbetuwe staat voor deze verantwoordelijkheid.

Met dit document presenteert de gemeente haar bestuurlijke benadering van de opvang-, huisvestings- en integratieopgave. Deze benadering gaat uit van één centrale gedachte: maatschappelijke opgaven kunnen beter worden opgelost wanneer zij niet afzonderlijk worden georganiseerd, maar bewust met elkaar worden verbonden.

Daarbij staat niet één specifieke woonvorm centraal, maar een integrale aanpak waarin opvang, wonen, participatie, leefbaarheid en sociale samenhang elkaar versterken.

De gemeente kiest daarmee nadrukkelijk voor een constructieve benadering. Niet door bestaande wet- en regelgeving ter discussie te stellen, maar door binnen de bestaande kaders ruimte te zoeken voor innovatieve en duurzame oplossingen die zowel lokaal als landelijk maatschappelijke meerwaarde opleveren.

Dit koersdocument is geen blauwdruk en pretendeert niet alle antwoorden te geven. Het is een uitnodiging aan gemeenten, provincies, het Rijk, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties om gezamenlijk verder te bouwen aan een toekomstbestendige opvang- en huisvestingsketen.

DEEL I

De maatschappelijke opgave

1. Aanleiding en context

1.1 Een samenleving in verandering

Nederland verandert.

Demografische ontwikkelingen, vergrijzing, een groeiende behoefte aan betaalbare woningen, personeelstekorten, de energietransitie en een toenemende druk op de opvang van asielzoekers en statushouders vragen veel van overheden. Deze ontwikkelingen staan niet op zichzelf. Zij beïnvloeden elkaar en vragen daardoor steeds vaker om integrale oplossingen. Ook gemeenten merken deze ontwikkeling dagelijks in de uitvoering van hun taken. De beschikbaarheid van woningen heeft invloed op de doorstroming van statushouders vanuit de opvang.

De inrichting van woonwijken heeft invloed op sociale cohesie en leefbaarheid. Participatie beïnvloedt de snelheid waarmee nieuwe inwoners zelfstandig kunnen deelnemen aan de samenleving. Een sterke lokale gemeenschap draagt bij aan draagvlak, ontmoeting en wederzijds begrip. De praktijk laat zien dat deze opgaven niet langer afzonderlijk kunnen worden benaderd. Juist de samenhang tussen deze vraagstukken bepaalt in toenemende mate het succes van het gemeentelijk beleid.

1.2 De verantwoordelijkheid van gemeenten

Gemeenten vormen de bestuurslaag die het dichtst bij inwoners staat. Deze benadering sluit aan bij het recente rijksbeleid waarin taken zoveel mogelijk worden belegd op het bestuursniveau waar zij het beste tot hun recht komen, met ruimte voor lokale afwegingen en maatwerk.

Zij zijn verantwoordelijk voor een breed palet aan maatschappelijke taken en beschikken over een goed beeld van de lokale situatie. Daardoor bevinden gemeenten zich in een unieke positie om landelijke doelstellingen te verbinden met lokale kansen en behoeften.

De opvang en huisvesting van vluchtelingen vormt daarvan een belangrijk voorbeeld. Gemeenten dragen verantwoordelijkheid voor de huisvesting van statushouders, de ondersteuning van inwoners, de leefbaarheid van buurten en de uitvoering van verschillende wettelijke taken binnen het sociaal domein. Deze verantwoordelijkheden raken elkaar steeds vaker. Dat vraagt om een bestuurlijke benadering waarin samenwerking, integraliteit en maatschappelijke meerwaarde centraal staan.

1.3 De aanleiding voor dit document

De afgelopen periode heeft Overbetuwe onder andere overleg gevoerd met inwoners, regiogemeenten, woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, vertegenwoordigers van de Provinciale Regietafel, het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en het landelijke aanjaagteam. Deze gesprekken bevestigden dat de maatschappelijke opgave breed wordt gevoeld, maar ook dat er behoefte bestaat aan nieuwe manieren van samenwerken.

Tegelijkertijd werd duidelijk dat gemeenten behoefte hebben aan ruimte om, binnen de bestaande wettelijke kaders, oplossingen te ontwikkelen die beter aansluiten bij de lokale situatie.

Voor Overbetuwe vormde dit de aanleiding om de eigen uitgangspunten en ervaringen vast te

leggen in dit koersdocument. Niet als alternatief voor de bestaande aanpak maar als bijdrage aan het gezamenlijke gesprek over de verdere ontwikkeling van een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieketen.

2. De maatschappelijke context

2.1 Een veranderende maatschappelijke werkelijkheid

Nederland staat voor een samenloop van maatschappelijke ontwikkelingen die een steeds groter beroep doen op het openbaar bestuur. De druk op de woningmarkt, de opvang van asielzoekers, de huisvesting van statushouders, vraagstuk rond arbeidsmigratie, de vergrijzing, de groeiende zorgvraag en de behoefte aan sterke en leefbare gemeenschappen vragen om een overheid die verder kijkt dan afzonderlijke beleidsterreinen.

Waar deze opgaven in het verleden vaak afzonderlijk werden benaderd, wordt steeds duidelijker dat zij elkaar onderling beïnvloeden. De beschikbaarheid van woningen bepaalt mede de snelheid waarmee statushouders kunnen doorstromen vanuit de opvang. De inrichting van woonwijken beïnvloedt sociale cohesie en leefbaarheid. Participatie, onderwijs en werk bepalen in belangrijke mate hoe snel nieuwe inwoners onderdeel worden van de samenleving. Deze samenhang vraagt om een andere manier van denken. Niet door bestaande verantwoordelijkheden te wijzigen, maar door maatschappelijke opgaven bewust met elkaar te verbinden.

2.2 De landelijke opvang- en huisvestingsopgave

De Nederlandse asielketen staat al geruime tijd onder druk. Fluctuerende instroom, beperkte opvangcapaciteit, een tekort aan betaalbare woningen en een stagnerende doorstroom zorgen ervoor dat verschillende onderdelen van de keten elkaar versterken. Hierdoor verblijven statushouders langer in opvanglocaties dan noodzakelijk, terwijl tegelijkertijd de behoefte aan opvangcapaciteit blijft toenemen. De invoering van de Spreidingswet heeft als doel deze verantwoordelijkheid evenwichtiger over gemeenten te verdelen en daarmee de opvangcapaciteit structureel te verbeteren. Overbetuwe onderschrijft het maatschappelijke belang van een goed functionerende asielketen. Tegelijkertijd is de gemeente van mening dat duurzame oplossingen niet uitsluitend gevonden kunnen worden in het realiseren van opvangcapaciteit, maar juist ook in het versnellen van participatie, het vergroten van de woningvoorraad en het versterken van lokale gemeenschappen. Daar ligt volgens Overbetuwe een belangrijke kans om de maatschappelijke opgave duurzaam te ondersteunen.

De asielinstroom naar Nederland vraagt al meerdere jaren om een structurele inzet van Rijk, provincies en gemeenten. In 2025 lag de totale asielinstroom gedurende het grootste deel van het jaar op ongeveer 600 tot 900 personen per week, waarbij circa 800 personen per week het meest voorkomende beeld was (bronvermelding: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/2025/01/01/asielinstroom-per-week-in-2025>). Hoewel de jaarlijkse instroom kan verschillen onder invloed van internationale ontwikkelingen, blijft de bestuurlijke opgave voor gemeenten structureel van aard. Opvang, huisvesting, participatie en doorstroming vragen daarom om een duurzame benadering die niet is gericht op tijdelijke pieken of incidenten, maar op een toekomstbestendige inrichting van de opvang- en huisvestingsketen. Dit koersdocument richt zich daarom op een toekomstbestendig bestuur.

2.3 De woningmarkt als verbindende factor

De druk op de woningmarkt raakt vrijwel iedere gemeente in Nederland. Starters vinden moeilijk een eerste woning. Senioren willen graag doorstromen naar passende woonvormen. Gezinnen zoeken betaalbare gezinswoningen. Tegelijkertijd bestaat een wettelijke taakstelling voor de huisvesting van statushouders. Hoewel deze vraagstukken vaak afzonderlijk worden besproken, hebben zij één gemeenschappelijke factor: de beschikbaarheid van passende woningen. Overbetuwe ziet daarom kansen om woningbouw niet uitsluitend te benaderen vanuit afzonderlijke doelgroepen, maar vanuit de ontwikkeling van inclusieve woonomgevingen waarin verschillende groepen inwoners elkaar kunnen versterken. Door woningbouwopgaven met elkaar te verbinden ontstaat ruimte voor doorstroming, ontmoeting en maatschappelijke meerwaarde.

2.4 Participatie als sleutel tot succesvolle integratie

De ervaring leert dat succesvolle integratie niet begint bij huisvesting alleen. Participatie vormt een essentiële voorwaarde voor het opbouwen van een zelfstandig bestaan en voor het ontstaan van wederzijds begrip tussen autochtone en nieuwe inwoners. Werk, taalonderwijs, vrijwilligerswerk, sport, cultuur en onderwijs dragen ieder op hun eigen manier bij aan het ontwikkelen van sociale netwerken en maatschappelijke betrokkenheid.

Overbetuwe beschouwt participatie daarom niet als een afzonderlijk beleidsterrein, maar als een integraal onderdeel van de opvang- en huisvestingsopgave. Hoe eerder mensen actief kunnen deelnemen aan de samenleving, hoe groter de kans op duurzame integratie en maatschappelijke zelfredzaamheid.

2.5 Sterke gemeenschappen als fundament

Een samenleving wordt niet uitsluitend gevormd door woningen, voorzieningen of regelgeving. De kracht van een gemeenschap wordt bepaald door de bereidheid van mensen om elkaar te ontmoeten, elkaar te ondersteunen en gezamenlijk verantwoordelijkheid te dragen voor hun leefomgeving. Overbetuwe kent een sterk verenigingsleven, actieve dorpsgemeenschappen en een grote maatschappelijke betrokkenheid van inwoners, ondernemers en vrijwilligersorganisaties. Juist deze sociale infrastructuur biedt kansen om nieuwe inwoners op een natuurlijke manier onderdeel te laten worden van de gemeenschap. Daarmee ontstaat niet alleen perspectief voor nieuwe inwoners, maar wordt tevens geïnvesteerd in de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de dorpen binnen de gemeente.

2.6 De noodzaak van een integrale benadering

De beschreven ontwikkelingen maken duidelijk dat afzonderlijke oplossingen steeds minder effectief zijn. Wanneer opvang, woningbouw, participatie, leefbaarheid en sociale samenhang los van elkaar worden georganiseerd, bestaat het risico dat oplossingen op het ene beleidsterrein nieuwe knelpunten veroorzaken op een ander terrein. Overbetuwe kiest daarom bewust voor een integrale benadering. Niet omdat iedere maatschappelijke opgave hetzelfde antwoord vraagt, maar omdat juist de verbinding tussen verschillende opgaven nieuwe mogelijkheden creëert om maatschappelijke waarde toe te voegen. Deze overtuiging vormt de basis voor de Overbetuwse benadering, die in het volgende hoofdstuk nader wordt uitgewerkt.

3. Van analyse naar een nieuwe benadering

3.1 De noodzaak van een andere benadering

De maatschappelijke ontwikkelingen zoals beschreven in de voorgaande hoofdstukken maken duidelijk dat gemeenten steeds vaker worden geconfronteerd met vraagstukken die elkaar wederzijds beïnvloeden. De opvang van asielzoekers staat niet op zichzelf. Zij raakt direct aan de woningmarkt, aan participatie, aan de leefbaarheid van buurten en dorpen, aan onderwijs, zorg en aan de wijze waarop inwoners samenleven. Toch worden deze onderwerpen in beleid en uitvoering nog regelmatig afzonderlijk georganiseerd. Daardoor ontstaan oplossingen die effectief kunnen zijn voor één specifiek vraagstuk, maar die tegelijkertijd nieuwe knelpunten kunnen veroorzaken op andere beleidsterreinen. Overbetuwe is van mening dat de maatschappelijke opgaven van vandaag vragen om een bredere bestuurlijke benadering. Een benadering waarin verschillende beleidsopgaven niet naast elkaar worden georganiseerd, maar bewust met elkaar worden verbonden.

3.2 Van sectoraal naar integraal

Landelijke regelgeving is begrijpelijkerwijs vaak georganiseerd vanuit afzonderlijke beleidsterreinen. Op lokaal niveau komen deze opgaven echter samen in één leefomgeving. Juist daardoor bevinden gemeenten zich in een unieke positie om verbinding te leggen tussen verschillende beleidsdoelen. Traditioneel worden maatschappelijke vraagstukken benaderd vanuit afzonderlijke verantwoordelijkheden. De woningbouwopgave wordt behandeld binnen het ruimtelijk domein. Participatie binnen het sociaal domein. Leefbaarheid krijgt aandacht vanuit wijk- en dorpsontwikkeling. De opvang van asielzoekers wordt veelal beschouwd als een afzonderlijke uitvoeringsopgave. Hoewel deze indeling bestuurlijk begrijpelijk is, sluit zij steeds minder aan bij de dagelijkse praktijk. Inwoners ervaren maatschappelijke vraagstukken immers niet vanuit afzonderlijke beleidsterreinen. Zij ervaren één leefomgeving. Juist daarom kiest Overbetuwe voor een integrale benadering waarin maatschappelijke vraagstukken vanuit de leefomgeving van inwoners worden gezien. Niet de organisatie van de overheid staat centraal maar de kwaliteit van de samenleving.

3.3 Publieke waarde als uitgangspunt

De gemeente Overbetuwe kiest ervoor maatschappelijke vraagstukken te beoordelen op de publieke waarde die zij kunnen toevoegen. Daarmee wordt niet uitsluitend gekeken naar het realiseren van een wettelijke taak, maar tevens naar de bijdrage die een oplossing kan leveren aan bredere maatschappelijke doelstellingen. Een ontwikkeling die uitsluitend voorziet in opvangcapaciteit kan voldoen aan een wettelijke opdracht. Een ontwikkeling die daarnaast tevens bijdraagt aan woningbouw, participatie, sociale cohesie en leefbaarheid levert een bredere maatschappelijke opbrengst op. Juist deze bredere maatschappelijke waarde vormt het uitgangspunt van de Overbetuwse benadering.

3.4 Verbinden in plaats van stapelen

Overbetuwe kiest nadrukkelijk niet voor het stapelen van beleidsopgaven. De gemeente kiest voor het verbinden ervan en dat verschil is wezenlijk. Bij het stapelen van opgaven worden meerdere doelstellingen samengebracht zonder dat zij elkaar daadwerkelijk versterken. Bij het verbinden van opgaven ontstaat juist een situatie waarin afzonderlijke beleidsdoelen elkaar ondersteunen. Een investering in woningbouw kan tegelijkertijd bijdragen aan doorstroming op de woningmarkt. Een investering in ontmoeting kan participatie bevorderen, een zorgvuldig ingerichte woonomgeving kan bijdragen aan leefbaarheid, veiligheid en sociale cohesie. Door deze verbindingen bewust te organiseren ontstaat maatschappelijke meerwaarde die verder reikt dan de oorspronkelijke doelstelling.

3.5 Van opvang naar perspectief

Binnen de Overbetuwe benadering staat niet uitsluitend de opvang van mensen centraal.

Centraal staat het bieden van perspectief. Perspectief betekent dat inwoners, zowel autochtone als nieuwkomers, de mogelijkheid krijgen om actief deel te nemen aan de samenleving, zich te ontwikkelen en bij te dragen aan hun omgeving. Dat vraagt om meer dan huisvesting alleen.

Het vraagt om aandacht voor onderwijs, taal, werk, ontmoeting, gezondheid, veiligheid en sociale verbondenheid. Door deze elementen vanaf het begin met elkaar te verbinden ontstaat een aanpak waarin mensen niet langdurig afhankelijk blijven van voorzieningen, maar zo snel mogelijk kunnen groeien naar zelfstandigheid en maatschappelijke participatie.

3.6 Een uitnodiging tot bestuurlijke vernieuwing

Overbetuwe presenteert deze benadering niet als dé oplossing. Ook pretendeert de gemeente niet dat iedere situatie hetzelfde antwoord vraagt. Wel is Overbetuwe ervan overtuigd dat gemeenten, juist vanwege hun kennis van de lokale samenleving, een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de verdere ontwikkeling van toekomstbestendig beleid. Daarom wil de gemeente samen met andere overheden, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen onderzoeken hoe de verbinding tussen opvang, wonen, participatie en leefbaarheid verder kan worden versterkt. Dit koersdocument vormt daarvoor een uitnodiging.

4. De Overbetuwe benadering

Zeven ontwerpprincipes voor een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieopgave

Zeven ontwerpprincipes voor een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieopgave

Integraal denken
Opgaven verbinden voor meer maatschappelijke waarde

Samenleven
Gemengde gemeenschappen waarin iedereen meetelt

Meedoen vanaf dag één
Participatie als basis voor zelfredzaamheid en verbondenheid

Lokale kracht
Bouwen op wat er is en initiatieven vanuit de samenleving

Menselijke maat
Ontwikkelingen die passen bij de schaal, identiteit en draagkracht van de omgeving

Samenwerken
Samen staan we sterk voor een gezamenlijke aanpak

Leren en verbeteren
Continu leren, doorontwikkelen

1

VERBINDEN VAN MAATSCHAPPELIJKE OPGAVEN

Maatschappelijke vraagstukken staan niet op zichzelf. Opvang, woningbouw, participatie, leefbaarheid, zorg, onderwijs en economische ontwikkeling beïnvloeden elkaar voortdurend. Overbetuwe kiest er daarom voor deze opgaven niet afzonderlijk te benaderen, maar steeds te zoeken naar verbindingen die leiden tot een grotere maatschappelijke opbrengst. Door meerdere beleidsdoelen gelijktijdig te realiseren ontstaat publieke waarde die verder reikt dan het oplossen van één afzonderlijk vraagstuk.

2

BOUWEN AAN GEMENGDE GEMEENSCHAPPEN

Sterke gemeenschappen kenmerken zich door diversiteit. Zij bieden ruimte aan verschillende generaties, inkomensgroepen, gezinssamenstellingen en levensfasen. Ook nieuwe inwoners maken onderdeel uit van deze samenleving. Overbetuwe kiest daarom voor woonomgevingen waarin verschillende doelgroepen elkaar kunnen ontmoeten en versterken. Niet segregatie, maar ontmoeting vormt het uitgangspunt. Daardoor ontstaat een omgeving waarin integratie op natuurlijke wijze onderdeel wordt van het dagelijks leven.

3

PARTICIPATIE VANAF DE EERSTE DAG

Participatie begint niet nadat mensen volledig zijn ingeburgerd. Participatie begint op het moment dat mensen onderdeel worden van een gemeenschap. Taal, werk, onderwijs, vrijwilligerswerk, sport, cultuur en ontmoeting zijn geen afzonderlijke trajecten, maar vormen gezamenlijk de basis voor maatschappelijke zelfredzaamheid. Daarom kiest Overbetuwe ervoor participatie vanaf het eerste moment onderdeel te laten zijn van de totale aanpak.

4

LOKALE KRACHT ALS UITGANGSPUNT

Iedere gemeente beschikt over eigen kwaliteiten. Overbetuwe kent sterke dorpsgemeenschappen, een actief verenigingsleven, betrokken ondernemers en een groot netwerk van maatschappelijke organisaties. Juist deze lokale kracht vormt de basis voor duurzame oplossingen. Niet door verantwoordelijkheden over te nemen van inwoners, maar door initiatieven vanuit de samenleving te ondersteunen en met elkaar te verbinden.

5

PASSENDE SCHAAL EN MENSELIJKE MAAT

Draagvlak ontstaat niet uitsluitend door communicatie. Draagvlak ontstaat wanneer ontwikkelingen passen bij de schaal, identiteit en draagkracht van de omgeving. Daarom kiest Overbetuwe voor een aanpak waarin de menselijke maat centraal staat. Iedere ontwikkeling vraagt om een zorgvuldige afweging van ruimtelijke, sociale en maatschappelijke factoren. Maatwerk vormt daarbij het uitgangspunt.

6

SAMENWERKING ALS VOORWAARDE VOOR SUCCES

Geen enkele organisatie kan de opvang- en huisvestingsopgave zelfstandig oplossen. Succes vraagt om samenwerking tussen gemeenten, provincie, Rijk, woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, werkgevers en inwoners. Iedere partner brengt eigen kennis, ervaring en verantwoordelijkheden mee. Door deze kwaliteiten te verbinden ontstaat een gezamenlijke aanpak waarin publieke waarde centraal staat.

7

LEREN, MONITOREN EN DOORONTWIKKELLEN

De aard, omvang en onderlinge samenhang van maatschappelijke opgaven ontwikkelen zich voortdurend. Dat vraagt om een overheid die niet uitsluitend uitvoert, maar ook leert. Overbetuwe kiest daarom voor een aanpak waarin monitoring, evaluatie en kennisdeling een vanzelfsprekend onderdeel vormen van de uitvoering. Ervaringen uit de praktijk worden gebruikt om beleid en uitvoering voortdurend verder te ontwikkelen. Op deze wijze ontstaat een lerende aanpak die ruimte biedt voor innovatie en continue verbetering.

4.1 Van visie naar ontwerp

De gemeente Overbetuwe is ervan overtuigd dat duurzame oplossingen niet ontstaan door afzonderlijke maatschappelijke opgaven naast elkaar te organiseren, maar door deze bewust met elkaar te verbinden. Deze overtuiging heeft geleid tot een bestuurlijke benadering die bestaat uit zeven samenhangende ontwerpprincipes. Deze principes vormen geen blauwdruk en zijn evenmin bedoeld als uniforme werkwijze voor iedere gemeente. Zij beschrijven een manier van denken die is ontwikkeld vanuit de praktijk in Overbetuwe en die ook andere gemeenten kan inspireren om vanuit hun eigen lokale context integrale oplossingen te ontwikkelen. De ontwerpprincipes vormen daarmee het fundament onder de verdere uitwerking van de Overbetuwse benadering.

4.2 De betekenis van de ontwerpprincipes

Gezamenlijk vormen deze zeven ontwerpprincipes het fundament onder de Overbetuwse benadering. Zij bieden richting bij bestuurlijke keuzes, ondersteunen de samenwerking tussen partners en zorgen ervoor dat afzonderlijke projecten bijdragen aan een bredere maatschappelijke ambitie. De principes zijn bewust generiek geformuleerd. Zij zijn niet uitsluitend toepasbaar binnen Overbetuwe, maar kunnen ook andere gemeenten inspireren om vanuit hun eigen context te zoeken naar verbinding tussen maatschappelijke opgaven. Daarmee vormen zij niet alleen de basis voor de verdere uitwerking van dit position paper, maar tevens een uitnodiging om gezamenlijk te blijven leren en ontwikkelen.

5. Van visie naar uitvoering

5.1 Van bestuurlijke visie naar uitvoeringspraktijk

De voorgaande hoofdstukken beschrijven de bestuurlijke uitgangspunten van de Overbetuwse benadering. Deze uitgangspunten krijgen pas betekenis wanneer zij worden vertaald naar de dagelijkse praktijk. De maatschappelijke opgaven waarvoor gemeenten staan, vragen immers niet alleen om een heldere visie, maar vooral om een uitvoeringsstrategie waarin beleid, samenwerking en ruimtelijke ontwikkeling elkaar versterken.

De gemeente Overbetuwe kiest daarom voor een benadering waarin opvang, huisvesting, participatie, leefbaarheid en sociale cohesie vanaf het begin in samenhang worden beschouwd. Niet als afzonderlijke beleidsopgaven, maar als onderdelen van één gezamenlijke maatschappelijke ontwikkeling.

Deze benadering vraagt om een andere manier van werken. Niet langer staat één afzonderlijke opgave centraal, maar de vraag hoe verschillende maatschappelijke doelen elkaar kunnen versterken en gezamenlijk publieke waarde kunnen creëren. Dat vraagt om samenwerking tussen gemeentelijke beleidsterreinen, maatschappelijke partners, woningcorporaties, inwoners, ondernemers en andere overheden.

De Overbetuwse benadering is daarmee geen blauwdruk voor één specifiek project, maar een afwegingskader dat richting geeft aan toekomstige ontwikkelingen. Bij iedere nieuwe ontwikkeling wordt steeds opnieuw gezocht naar de optimale balans tussen ruimtelijke kwaliteit, maatschappelijke meerwaarde, bestuurlijke uitvoerbaarheid en lokaal draagvlak.

5.2 De ontwikkeling van inclusieve leefomgevingen

Overbetuwe kiest ervoor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen te benaderen vanuit het perspectief van inclusieve leefomgevingen. Een inclusieve leefomgeving biedt ruimte aan verschillende doelgroepen, stimuleert ontmoeting en maakt het mogelijk dat inwoners, ongeacht hun achtergrond of levensfase, op een vanzelfsprekende wijze onderdeel worden van de gemeenschap. De fysieke inrichting vormt daarbij geen doel op zichzelf. Zij ondersteunt de maatschappelijke ambitie om sterke en toekomstbestendige gemeenschappen te ontwikkelen.

De concrete uitwerking kan per locatie verschillen. Juist maatwerk vormt daarbij het uitgangspunt.

5.3 Wonen als onderdeel van een bredere maatschappelijke ontwikkeling

Binnen de Overbetuwse benadering wordt woningbouw niet uitsluitend beschouwd als een ruimtelijke opgave. Iedere ontwikkeling biedt tevens kansen om bij te dragen aan:

- de doorstroming op de woningmarkt;
- passende huisvesting voor verschillende doelgroepen;
- sociale cohesie;
- participatie;
- leefbaarheid;
- economische vitaliteit.

Door deze verbinding bewust te zoeken ontstaat maatschappelijke meerwaarde die verder gaat dan het realiseren van woningen alleen.

5.4 Participatie als integraal onderdeel van de uitvoering

Participatie vormt geen afzonderlijk traject dat begint nadat mensen zijn gehuisvest. Participatie maakt vanaf het begin onderdeel uit van de totale ontwikkeling. Dat betekent dat bij nieuwe initiatieven direct wordt gekeken naar mogelijkheden voor:

- taalontwikkeling;
- onderwijs;
- werk;
- vrijwilligerswerk;
- sport;
- cultuur;
- ontmoeting;
- maatschappelijke begeleiding.

Hierdoor ontstaat vanaf de eerste dag perspectief op zelfstandigheid en actieve deelname aan de samenleving.

5.5 De kracht van samenwerking

Geen enkele organisatie beschikt afzonderlijk over alle kennis en mogelijkheden die nodig zijn om deze maatschappelijke opgave succesvol uit te voeren. De gemeente ziet haar rol daarom vooral als verbinder. Samenwerking met woningcorporaties, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, werkgevers, zorgorganisaties, inwoners, dorpsraden, de provincie en het Rijk vormt een vanzelfsprekend onderdeel van de uitvoering. Iedere partner levert daarbij een eigen bijdrage vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid. Juist deze samenwerking maakt het mogelijk om maatschappelijke opgaven daadwerkelijk met elkaar te verbinden.

5.6 Ruimte voor lokaal maatwerk

Iedere kern binnen Overbetuwe kent een eigen geschiedenis, identiteit en sociale structuur. Daarom past geen uniforme oplossing en kiest de gemeente bewust voor maatwerk. Bij iedere ontwikkeling wordt gekeken naar:

- de ruimtelijke mogelijkheden;
- de bestaande sociale structuur;
- de voorzieningen;
- de bereikbaarheid;
- het draagvlak;
- de kansen voor participatie.

Op deze wijze sluiten ontwikkelingen aan bij de eigenheid van iedere kern en wordt recht gedaan aan de diversiteit binnen de gemeente.

5.7 Van project naar ontwikkelstrategie

De Overbetuwse benadering is nadrukkelijk geen project. Het is een ontwikkelstrategie.

Projecten kennen een begin en een einde. Een ontwikkelstrategie groeit mee met maatschappelijke ontwikkelingen, nieuwe inzichten en veranderende omstandigheden.

Door voortdurend te monitoren, te evalueren en ervaringen te delen ontstaat een lerende aanpak die ook op langere termijn maatschappelijke waarde blijft toevoegen.

6 Maatschappelijke meerwaarde

6.1 Een bredere maatschappelijke opbrengst

Veel maatschappelijke investeringen worden beoordeeld op het behalen van één specifiek doel. De Overbetuwse benadering kiest nadrukkelijk voor een bredere benadering. De vraag is niet alleen of een ontwikkeling voorziet in opvangcapaciteit of woningbouw.

De centrale vraag luidt:

Welke maatschappelijke waarde voegt deze ontwikkeling toe aan de gemeenschap als geheel?

Juist door deze bredere afweging ontstaat ruimte om meerdere beleidsdoelstellingen gelijktijdig te realiseren.

6.2 Meerwaarde voor inwoners

Voor inwoners betekent deze benadering dat ontwikkelingen bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving. Nieuwe initiatieven worden niet uitsluitend beoordeeld op hun ruimtelijke inpassing, maar ook op hun bijdrage aan:

- leefbaarheid;
- ontmoeting;
- veiligheid;
- sociale cohesie;
- bereikbaarheid van voorzieningen;
- toekomstbestendigheid van dorpen.

Hierdoor ontstaat een ontwikkeling die niet alleen voorziet in een actuele behoefte, maar tevens investeert in de kwaliteit van de gemeenschap op langere termijn.

6.3 Meerwaarde voor nieuwe inwoners

Ook voor nieuwe inwoners biedt deze benadering belangrijke voordelen. Door vanaf het begin te investeren in participatie, ontmoeting en maatschappelijke betrokkenheid ontstaat sneller perspectief op zelfstandigheid. Nieuwe inwoners worden niet uitsluitend gehuisvest zij krijgen de mogelijkheid om daadwerkelijk onderdeel te worden van de samenleving. Dat draagt bij aan succesvolle integratie en aan wederzijds begrip tussen bestaande en nieuwe inwoners.

6.4 Meerwaarde voor de regio en het Rijk

De Overbetuwse benadering draagt niet alleen bij aan lokale doelstellingen. Zij kan tevens bijdragen aan bredere regionale en landelijke ambities. Door maatschappelijke opgaven met elkaar te verbinden ontstaat ruimte voor innovatie, kennisontwikkeling en samenwerking tussen verschillende bestuurslagen. Daarmee wil Overbetuwe een constructieve bijdrage leveren aan de verdere ontwikkeling van een toekomstbestendige opvang-, huisvestings- en integratieketen

6.5 Publieke waarde als leidend principe

Het uiteindelijke succes van deze benadering wordt niet uitsluitend bepaald door aantallen woningen of opvangplaatsen. Het succes wordt bepaald door de maatschappelijke waarde die gezamenlijk wordt gecreëerd. Een ontwikkeling is pas werkelijk succesvol wanneer zij niet alleen voldoet aan een wettelijke opdracht, maar tevens bijdraagt aan sterke gemeenschappen, maatschappelijke participatie en een duurzame leefomgeving. Dat vormt de kern van de Overbetuwse benadering.

7. Samenwerking als fundament

7.1 Geen gemeente kan deze opgave alleen realiseren

De opvang-, huisvestings- en integratieopgave behoort tot de meest complexe maatschappelijke vraagstukken waarvoor Nederland zich de komende jaren gesteld ziet. De omvang en samenhang van deze opgaven maken duidelijk dat geen enkele organisatie deze verantwoordelijkheid zelfstandig kan dragen. Succesvolle uitvoering vraagt om samenwerking tussen alle betrokken partners. Niet vanuit hiërarchie maar vanuit gedeelde verantwoordelijkheid. De gemeente Overbetuwe ziet samenwerking daarom niet als een onderdeel van de uitvoering, maar als een voorwaarde voor succes.

7.2 De rol van de gemeente

Binnen de Overbetuwse benadering vervult de gemeente verschillende rollen. De gemeente is regisseur waar publieke belangen moeten worden afgewogen. Verbinder waar maatschappelijke partners elkaar kunnen versterken. Facilitator waar initiatieven vanuit de samenleving ruimte verdienen. En gesprekspartner waar bestuurlijke samenwerking noodzakelijk is. Deze rollen wisselen voortdurend, afhankelijk van de aard van de opgave. Daarmee kiest Overbetuwe nadrukkelijk voor een overheid die samenwerkt in plaats van uitsluitend stuurt.

7.3 Samenwerking met regionale en landelijke partners

De afgelopen periode heeft Overbetuwe intensief overleg gevoerd met diverse partners over de wijze waarop invulling kan worden gegeven aan de maatschappelijke opgave.

Daarbij zijn onder meer gesprekken gevoerd met:

- de Provinciale Regietafel (PRT);
- het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;
- het landelijke aanjaagteam;
- regiogemeenten;
- woningcorporaties;
- maatschappelijke organisaties.

Deze gesprekken hebben geleid tot wederzijds begrip voor de omvang van de opgave en hebben bevestigd dat ruimte bestaat om gezamenlijk te zoeken naar vernieuwende oplossingen die passen binnen de bestaande wettelijke kaders. Het koersdocument vormt een logisch vervolg op deze bestuurlijke dialoog.

7.4 De waarde van de gesprekken met VRO en het aanjaagteam

De gesprekken met de vertegenwoordiger van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening van het landelijke aanjaagteam hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan de verdere ontwikkeling van de Overbetuwse benadering. Tijdens deze gesprekken is niet alleen gesproken over de wettelijke opgave, maar ook over de mogelijkheden om opvang, huisvesting en participatie beter met elkaar te verbinden. De open houding van alle gesprekspartners heeft bevestigd dat binnen de bestaande kaders ruimte bestaat voor gemeenten om, in samenwerking met andere partijen, nieuwe oplossingen te ontwikkelen die bijdragen aan zowel landelijke als lokale doelstellingen. Deze gesprekken hebben daarmee niet geleid tot een blauwdruk, maar wel tot een gezamenlijke overtuiging dat samenwerking en maatwerk essentieel zijn voor duurzame resultaten.

7.5 Regionale samenwerking

Overbetuwe maakt onderdeel uit van een regio waarin gemeenten gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor verschillende maatschappelijke opgaven. Samenwerking binnen de regio biedt kansen om kennis te delen, voorzieningen beter op elkaar af te stemmen en gezamenlijk te zoeken naar oplossingen die de grenzen van individuele gemeenten overstijgen.

Tegelijkertijd blijft iedere gemeente verantwoordelijk voor keuzes die passen bij de eigen lokale situatie. De Overbetuwse benadering gaat daarom uit van regionale samenwerking met behoud van lokaal maatwerk. Deze combinatie maakt het mogelijk om zowel regionale als lokale belangen zorgvuldig met elkaar te verbinden.

7.6 Samenwerking met de samenleving

De kracht van een gemeenschap wordt niet uitsluitend bepaald door overheden. Ook inwoners, ondernemers, vrijwilligersorganisaties, onderwijsinstellingen, sportverenigingen, kerken en maatschappelijke organisaties leveren dagelijks een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid van dorpen en wijken. Overbetuwe beschouwt deze maatschappelijke betrokkenheid als een essentieel onderdeel van haar benadering. Nieuwe ontwikkelingen krijgen meer betekenis wanneer zij aansluiten bij bestaande initiatieven en wanneer inwoners vanaf het begin actief worden betrokken bij de verdere uitwerking. Daarmee ontstaat niet alleen meer draagvlak, maar vooral een sterker gevoel van gezamenlijke verantwoordelijkheid.

7.7 Vertrouwen als vertrekpunt

Samenwerking kan alleen succesvol zijn wanneer partijen bereid zijn elkaar te vertrouwen. Dat vraagt om transparantie, wederzijds respect en de bereidheid om vanuit verschillende perspectieven gezamenlijk naar oplossingen te zoeken. Overbetuwe kiest daarom voor een open bestuursstijl waarin samenwerking, kennisdeling en continue dialoog centraal staan. Niet omdat verschillen van inzicht verdwijnen. Maar omdat duurzame oplossingen juist ontstaan wanneer partijen bereid zijn deze verschillen bespreekbaar te maken.

8. Bestuurlijke ruimte binnen wettelijke kaders

8.1 Uitgangspunt: verantwoordelijkheid nemen binnen de wet

De gemeente Overbetuwe onderschrijft het belang van een goed functionerende opvang- en huisvestingsketen. De opvang van mensen die bescherming zoeken en de huisvesting van statushouders zijn maatschappelijke opgaven waarvoor alle overheden gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen. De Spreidingswet vormt daarbij het huidige wettelijke kader waarbinnen gemeenten hun verantwoordelijkheid invullen. Voor Overbetuwe staat niet de vraag centraal of verantwoordelijkheid wordt genomen. De centrale vraag is hoe deze verantwoordelijkheid zo kan worden ingevuld dat zij niet alleen voldoet aan de wettelijke opdracht, maar tevens bijdraagt aan sterke gemeenschappen, duurzame woningbouw, participatie en maatschappelijke samenhang. Juist binnen bestaande wettelijke kaders bestaat ruimte om verschillende manieren van uitvoering met elkaar te vergelijken en te kiezen voor oplossingen die de grootste publieke waarde opleveren.

8.2 De ruimte binnen de wettelijke opdracht

Wetgeving bepaalt welke maatschappelijke doelen moeten worden bereikt. De wijze waarop gemeenten daar invulling aan geven, vraagt echter om bestuurlijke afwegingen die rekening houden met lokale omstandigheden. Gemeenten verschillen in omvang, ruimtelijke structuur, woningvoorraad, sociale samenstelling en economische ontwikkeling. Juist daarom vraagt de uitvoering van landelijke wetgeving om maatwerk. Overbetuwe ziet deze bestuurlijke ruimte niet als een mogelijkheid om verantwoordelijkheid te ontlopen, maar juist als een kans om landelijke doelstellingen op een duurzame wijze te realiseren. De gemeente kiest er daarom voor om oplossingen steeds te beoordelen op hun bijdrage aan zowel de wettelijke opdracht als aan bredere maatschappelijke doelstellingen.

8.3 De bestuurlijke dialoog

De afgelopen periode heeft Overbetuwe overleg gevoerd met vertegenwoordigers van het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, het landelijke aanjaagteam, de Provincie, de

Provinciale Regietafel, regiogemeenten en andere betrokken partners. Deze gesprekken hebben niet geleid tot een discussie over de noodzaak van de maatschappelijke opgave, integendeel. Zij hebben bevestigd dat alle betrokken partijen dezelfde ambitie delen: te komen tot duurzame oplossingen die uitvoerbaar zijn, maatschappelijk gedragen worden en bijdragen aan een goed functionerende opvang- en huisvestingsketen. Het koersdocument is onder andere ontstaan vanuit deze bestuurlijke gesprekken. Het vormt daarmee geen reactie op één afzonderlijke gebeurtenis, maar een uitnodiging om de ingezette samenwerking verder te verdiepen.

8.4 De betekenis van de aanwijzing van de minister

De aanwijzing van Overbetuwe in het kader van de Spreidingswet heeft de urgentie van de maatschappelijke opgave nadrukkelijk zichtbaar gemaakt. De gemeente beschouwt deze aanwijzing niet uitsluitend als een bestuurlijke opdracht, maar tevens als een aanleiding om opnieuw te bezien hoe de maatschappelijke verantwoordelijkheid op een toekomstbestendige wijze kan worden ingevuld. Overbetuwe kiest er daarbij bewust voor om niet uitsluitend te kijken naar de realisatie van opvangcapaciteit, maar tevens naar de mogelijkheden om deze opgave te verbinden met andere maatschappelijke uitdagingen waarvoor de gemeente zich gesteld ziet.

Juist daardoor ontstaat ruimte om oplossingen te ontwikkelen die niet alleen vandaag uitvoerbaar zijn, maar ook op langere termijn bijdragen aan de kwaliteit van de leefomgeving.

8.5 Van uitvoering naar innovatie

Overbetuwe ziet gemeenten niet uitsluitend als uitvoeringsorganisaties van landelijk beleid. Gemeenten beschikken over praktijkervaring, kennis van de lokale samenleving en bestuurlijke creativiteit. Deze kwaliteiten maken het mogelijk om nieuwe werkwijzen te ontwikkelen die bijdragen aan de verdere verbetering van het openbaar bestuur. De gemeente beschouwt innovatie daarom niet als een doel op zichzelf, maar als een middel om maatschappelijke opgaven beter, duurzamer en effectiever te realiseren. Het koersdocument vormt een voorbeeld van deze zoektocht.

8.6 Samen leren

Complexe maatschappelijke opgaven vragen om een overheid die bereid is te leren. Dat betekent dat ervaringen uit de praktijk worden gedeeld, dat resultaten worden gemonitord en dat nieuwe inzichten leiden tot verdere verbetering van beleid en uitvoering. Overbetuwe wil deze ontwikkeling niet alleen binnen de eigen gemeente stimuleren, maar ook actief bijdragen aan kennisdeling met andere gemeenten, provincies en het Rijk. Juist door gezamenlijk te leren kan het openbaar bestuur zich blijven ontwikkelen en beter inspelen op toekomstige maatschappelijke opgaven.

9. De Overbetuwse Ontwikkelagenda 2026–2030

9.1 Van koersdocument naar gezamenlijke uitvoering

Met dit document presenteert de gemeente Overbetuwe een bestuurlijke benadering voor de opvang-, huisvestings- en integratieopgave. De gemeente realiseert zich dat de maatschappelijke waarde van deze benadering niet wordt bepaald door het document zelf, maar door de wijze waarop de beschreven uitgangspunten de komende jaren gezamenlijk worden uitgewerkt. Daarom kiest Overbetuwe voor een ontwikkelagenda die richting geeft aan de verdere samenwerking met inwo-

ners, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten, woningcorporaties, de provincie en het Rijk. De ontwikkelagenda is geen afzonderlijk uitvoeringsprogramma. Zij vormt een bestuurlijk kader waarbinnen toekomstige keuzes kunnen worden afgewogen en nieuwe initiatieven kunnen worden ontwikkeld.

9.2 Ontwikkellijn I

Integrale gebiedsontwikkeling

Nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen bieden kansen om meerdere maatschappelijke opgaven met elkaar te verbinden. Overbetuwe wil toekomstige ontwikkelingen daarom steeds beoordelen op de bijdrage die zij leveren aan:

- Voldoende en passende woningen;
- Een evenwichtige bevolkingssamenstelling;
- Leefbare dorpen en wijken;
- Maatschappelijke ontmoeting;
- Participatie;
- Toekomstbestendige voorzieningen.

Niet iedere locatie hoeft aan alle doelstellingen tegelijk bij te dragen. Wel wordt iedere ontwikkeling integraal beoordeeld.

9.3 Ontwikkellijn II

Participatie als vertrekpunt

De gemeente wil participatie niet langer beschouwen als een vervolg op huisvesting, maar als een integraal onderdeel van de totale ontwikkeling. Daarbij wordt ingezet op:

- Taalontwikkeling;
- Onderwijs;
- Werk;
- Vrijwilligerswerk;
- Sport;
- Cultuur;
- Ontmoeting.

Door deze elementen vanaf het begin met elkaar te verbinden ontstaat sneller perspectief op zelfstandigheid en maatschappelijke participatie.

9.4 Ontwikkellijn III

Versterken van regionale samenwerking

De maatschappelijke opgave overstijgt de gemeentegrenzen. Overbetuwe wil daarom de samenwerking met regiogemeenten verder versterken. De gemeente ziet kansen voor:

- gezamenlijke kennisontwikkeling;
- regionale afstemming;
- samenwerking tussen woningcorporaties;
- gezamenlijke monitoring;
- bestuurlijke innovatie.

Hierdoor ontstaat ruimte om van elkaar te leren en succesvolle werkwijzen breder toe te passen.

9.5 Ontwikkellijn IV

Lerende overheid

Complexe maatschappelijke opgaven vragen om een overheid die bereid is voortdurend te leren. Overbetuwe kiest daarom voor een aanpak waarin monitoring, evaluatie en kennisdeling structureel onderdeel vormen van de uitvoering. Praktijkervaringen worden benut om beleid en uitvoering voortdurend verder te ontwikkelen. De gemeente wil de opgedane kennis actief delen met andere gemeenten, de provincie, het Rijk en kennisinstellingen.

9.6 Ontwikkellijn V

Doorontwikkeling van de bestuurlijke samenwerking

De gesprekken die de afgelopen periode zijn gevoerd met het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, het landelijke aanjaagteam, de Provinciale Regietafel en regionale partners vormen geen eindpunt. Integendeel. Overbetuwe wil deze samenwerking de komende jaren verder intensiveren. De gemeente ziet daarbij kansen om gezamenlijk nieuwe werkwijzen te ontwikkelen die bijdragen aan een toekomstbestendige opvang- en huisvestingsketen.

9.7 Ontwikkellijn VI

Betrokken inwoners

Een duurzame ontwikkeling vraagt om betrokken inwoners. Overbetuwe kiest daarom voor een open bestuursstijl waarin inwoners, dorpsraden, maatschappelijke organisaties en ondernemers vroegtijdig worden betrokken bij nieuwe ontwikkelingen. Niet uitsluitend om draagvlak te creëren maar vooral om gebruik te maken van de kennis, ervaring en betrokkenheid die in de samenleving aanwezig is. Juist daardoor ontstaan oplossingen die beter aansluiten bij de identiteit van de verschillende dorpen binnen de gemeente.

10. Wat vragen wij van onze partners?

10.1 Een gezamenlijke verantwoordelijkheid

De maatschappelijke opgaven waarvoor Nederland staat kunnen alleen succesvol worden aangepakt wanneer alle betrokken partijen bereid zijn gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen. Overbetuwe ziet dit document daarom nadrukkelijk als een uitnodiging tot samenwerking. Niet als een oproep aan anderen om verantwoordelijkheid over te nemen. Maar als een uitnodiging om gezamenlijke verantwoordelijkheid verder vorm te geven.

10.2 Het Rijk

Van het Rijk vraagt Overbetuwe:

- Voortdurende aandacht voor uitvoerbaarheid van beleid.
- Ruimte voor bestuurlijke afwegingen en lokaal maatwerk passend binnen landelijke doelen.
- Ruimte voor integrale oplossingen binnen bestaande wettelijke kaders;
- Waardering voor lokaal maatwerk;
- Ondersteuning van innovatieve werkwijzen;
- Ruimte om praktijkervaringen te benutten bij de verdere ontwikkeling van beleid.

10.3 Provincie en Provinciale Regietafel

Van de provincie en de Provinciale Regietafel vraagt Overbetuwe:

- Voortzetting van de bestuurlijke dialoog;
- Ondersteuning bij regionale samenwerking;
- Ruimte voor gezamenlijke kennisontwikkeling;
- Aandacht voor maatwerk en uitvoerbaarheid.

10.4 Regiogemeenten

Van regiogemeenten vraagt Overbetuwe:

- Samenwerking;
- Kennisdeling;
- Gezamenlijke ontwikkeling;
- Wederzijds leren.

Iedere gemeente beschikt over eigen ervaringen en kwaliteiten. Door deze actief met elkaar te delen ontstaat een sterkere regio.

10.5 Woningcorporaties en maatschappelijke partners

Van woningcorporaties, onderwijsinstellingen, zorgorganisaties, werkgevers en maatschappelijke organisaties vraagt Overbetuwe blijvende samenwerking bij de verdere ontwikkeling van inclusieve woon- en leefomgevingen. Hun kennis en ervaring vormen een onmisbare schakel binnen de totale benadering.

10.6 Inwoners

Van inwoners vraagt Overbetuwe betrokkenheid niet omdat iedereen hetzelfde hoeft te denken. Maar omdat duurzame oplossingen alleen kunnen ontstaan wanneer ruimte bestaat voor een open gesprek, wederzijds respect en gezamenlijke verantwoordelijkheid.

11. Waarom deze benadering werkt

11.1 Bouwen op bestaande kennis

De Overbetuwse benadering is niet ontstaan vanuit één afzonderlijk project of één beleidsopvatting. Zij is ontwikkeld vanuit de praktijk van het lokaal bestuur, gevoed door gesprekken met inwoners, maatschappelijke organisaties, woningcorporaties, regiogemeenten, de Provinciale Regietafel, het ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening en het landelijke aanjaagteam. Daarnaast sluit de benadering aan bij bestaande inzichten uit wetenschappelijk onderzoek, bestuurskundige literatuur en praktijkervaringen op het gebied van wonen, participatie en sociale cohesie. De gemeente kiest er bewust voor om voort te bouwen op bestaande kennis en deze te verbinden met de dagelijkse uitvoeringspraktijk.

11.2 De kracht van gemengde gemeenschappen

Uit verschillende onderzoeken blijkt dat gemengde woonomgevingen kunnen bijdragen aan ontmoeting, sociale cohesie en wederzijds begrip, mits zij zorgvuldig worden ontworpen en ondersteund. Diversiteit alleen leidt niet automatisch tot verbinding. Juist de aanwezigheid van gedeelde voorzieningen, ontmoeting, participatie en een zorgvuldig ingerichte openbare ruimte bepaalt in belangrijke mate het succes van een woonomgeving. Overbetuwe ziet hierin een bevestiging van

haar uitgangspunt dat wonen en sociale ontwikkeling onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

11.3 Participatie vanaf het begin

Onderzoek naar integratie laat zien dat vroege deelname aan onderwijs, werk, vrijwilligerswerk en maatschappelijke activiteiten een belangrijke bijdrage levert aan zelfstandigheid en maatschappelijke participatie. Daarom kiest Overbetuwe ervoor participatie niet te beschouwen als een vervolg op huisvesting, maar als een integraal onderdeel van de totale aanpak.

Door mensen vanaf het eerste moment actief te betrekken bij de samenleving ontstaat sneller perspectief op zelfstandigheid en wederzijdse betrokkenheid.

11.4 De waarde van lokaal maatwerk

Gemeenten verschillen in omvang, ruimtelijke structuur, woningvoorraad, sociale samenstelling en economische ontwikkeling. Juist daarom bestaat er geen uniforme oplossing die overal toepasbaar is. Lokaal maatwerk maakt het mogelijk om landelijke doelstellingen te verbinden met de identiteit en mogelijkheden van iedere gemeente. De Overbetuwse benadering sluit aan bij deze gedachte door ruimte te bieden voor maatwerk binnen duidelijke bestuurlijke uitgangspunten.

11.5 Lerende overheid

Bestuurlijke kwaliteit ontstaat niet uitsluitend door beleid vast te stellen. Zij ontstaat vooral door ervaringen uit de praktijk voortdurend te evalueren en te benutten voor verdere verbetering. De gemeente Overbetuwe kiest daarom nadrukkelijk voor een lerende aanpak. Monitoring, evaluatie, kennisdeling en samenwerking vormen structurele onderdelen van de verdere ontwikkeling van deze benadering. Hierdoor ontstaat ruimte om nieuwe inzichten tijdig te verwerken en de maatschappelijke meerwaarde van de gekozen aanpak verder te vergroten.

11.6 Een uitnodiging om samen verder te ontwikkelen

De gemeente Overbetuwe presenteert deze benadering niet als een afgerond eindproduct. Integendeel. Het koersdocument vormt het begin van een gezamenlijke ontwikkeling.

Door ervaringen uit de praktijk te delen, nieuwe inzichten te benutten en gezamenlijk te blijven leren kan deze benadering zich verder ontwikkelen. Daarmee wil Overbetuwe niet alleen bijdragen aan de eigen maatschappelijke opgave, maar tevens aan de verdere ontwikkeling van toekomstbestendig openbaar bestuur in Nederland.

Bijlage 1

Bijlage A – Bronnen en onderbouwing

Inleiding

Dit document is gebaseerd op een combinatie van wet- en regelgeving, landelijke beleidsdocumenten, wetenschappelijke inzichten, praktijkervaringen en bestuurlijke gesprekken. Het document beoogt geen juridische interpretatie van de Spreidingswet te geven, maar beschrijft een bestuurlijke benadering voor de integrale uitvoering van opvang, huisvesting en participatie binnen de gemeente Overbetuwe.

De onderstaande bronnen hebben als inhoudelijke inspiratie en onderbouwing gediend.

1. Wet- en regelgeving

- Spreidingswet (Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvangvoorzieningen)
- Omgevingswet
- Huisvestingswet 2014
- Wet inburgering 2021
- Gemeentewet
- Algemene wet bestuursrecht

2. Rijksbeleid

- Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO) – beleidsdocumenten opvang en huisvesting.
- Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – Beleidskader Versterking lokale democratie en uitvoerbaarheid van beleid (2026).
- Regeerprogramma 2025–2029 – hoofdstuk Asiel, Migratie en Integratie.
- Programma Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening.

3. Bestuurlijke adviezen

- Raad voor het Openbaar Bestuur – Bestuurlijke organisatie: bepaal rol en taak van decentrale overheid en regio.
- Nederlandse School voor Openbaar Bestuur – De opgave aan tafel.
- Relevante publicaties over meervoudige maatschappelijke opgaven, publieke waarde en bestuurlijke samenwerking.

4. Onderzoeken en statistieken

- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) – ontwikkelingen in migratie, woningmarkt en demografie.
- Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) – participatie, sociale cohesie en leefbaarheid.
- Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) – woningbouw, leefomgeving en ruimtelijke ontwikkeling.
- Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) – langetermijnontwikkelingen in bestuur en samenleving.

5. Bestuurlijke praktijk

Bij de ontwikkeling van dit position paper zijn inzichten betrokken uit bestuurlijke gesprekken met onder andere:

- het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening;
- het landelijke aanjaagteam;
- de Provinciale Regietafel (PRT);
- regiogemeenten;
- woningcorporaties;
- maatschappelijke partners.

Deze gesprekken zijn gebruikt als inspiratie voor de bestuurlijke benadering en niet als formele beleidsuitspraken van de betrokken organisaties.

6. Lokale documenten

- Coalitieakkoord gemeente Overbetuwe 2026–2030.
- Woonvisie gemeente Overbetuwe.
- Omgevingsvisie gemeente Overbetuwe.
- Beleidsdocumenten Sociaal Domein.
- Lokale woningbouw- en leefbaarheidsprogramma's.

Verantwoording

Dit document is een bestuurlijk koersdocument. Het beschrijft een ontwikkelrichting en nodigt uit tot verdere samenwerking tussen Rijk, provincie, regio, maatschappelijke partners en inwoners. Nieuwe inzichten, wetenschappelijke ontwikkelingen en bestuurlijke ervaringen kunnen aanleiding geven om de inhoud in de toekomst verder aan te scherpen.

Dorpsstraat 67
6661 EH Elst
Postbus 11
6660 AA Elst
telefoon (0481) 362 300

info@overbetuwe.nl
www.overbetuwe.nl